

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 14 K, za pol leta 7 K; za četrletno 50 K, mesečno 1-20 K, za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrletno 4 K; za Ameriko za pol leta 9-50 K za četrletno 4-80 K.

Pesemerna številka 18 v.

Reklamacije so poštno preste. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, izjema. Kvestopna pošiljstva (širina 88 mm) za enkrat 30 vin., večkrat po dogovoru.

87. številka.

V Ljubljani, v soboto, dne 21. avgusta 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljke naročila an list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Šelenburgova ulica 6/II.

Bienertthove garancije.

Gospod baron Binerth, slučajno ministrski predsednik v Avstriji, je blagoslovljen med možmi te države, da pripisuje sam sebi moč, katere ne opaža sicer nihče v njegovih dejanjih. Dvakrat je zaključil državni zbor in to je v njegovih očeh nedvomno velika enerzija. Drugim ljudem se je zdelo, da je to slabost, zakaj od junakov smo bili doslej vajeni, da so premagovali težave, ne pa da so bežali pred njimi. Kar je meseca julija storil Binerth je zahteval Šusteršič; vsa moč ministrskega predsednika se je torej izražala v tem, da je dejansko izvršil tujo voljo. Z besedami je baron Binerth trdil, da ima parlament opraviti še nujna in važna dela; z dekretom mu je preprečil vsako delo. Prisegal je da želi krepak in sposoben državni zbor, pa ga je poslal tja, kjer se razblina vsa sposobnost in krepkost.

To je bilo meseca julija. Od tistega časa se je med parlamentarci samimi dvignilo hrepenenje, da bi dosegli, kar je ministrski predsednik deklamiral, ne da bi bil znal izvršiti. Poslanec Glombinski, ki načeluje vladi s čudovito doslednostjo vdanemu poljskemu kolu, je sprožil akcijo, namenjeno ozdravljenju parlamentarnih razmer. In kljub vsemu pesimističnemu preludiranju se je pokazalo na konferenci ugodnejše razpoloženje, nego je bilo pričakovati. Zastopniki «Slovanske Enot», tiste zveze, ki ima nekdanje obstrukcioniste v svojih vrstah, so govorili marsikaj za vlado in njene stranke neprijetnega; nekatere njihove besede so bile nejasne; naglašali so nasprotja med svojimi in vladnim stališčem. Vse to pa je bilo popolnoma naravno, zakaj nihče ni mogel pričakovati, da si posujejo glavo s pepelom in pridejo na konferenco z glasnim «pater peccavi». In če se hočem pogajati z nasprotnikom, ne smem misliti in zahtevati,

da se poniža. Glombinskega konferenca je imela namen, omogočiti delavnost državnega zbora, ne pa poteptati obstrukcioniste v prah.

Za označeni namen pa ni bilo važno, kako da opravičujejo obstrukcionisti kar je bilo, temveč kaj se sme upati za bodočnost. Stvarno so bile torej važne Šusteršičeve besede, da «sedaj ni v Slovanski Enoti nobene stranke, ki bi načeloma hotela obstrukcijo» in pa sprejem predloga, da se nadaljuje pogajanje radi državnozbornega zasedanja.

Če bi bila usoda parlamenta Binerthu tako pri srcu, kakor trdi, da je, bi si bil moral reči, da se je zjasnilo in da je vsaj sedaj njegova naloga, zastaviti vso svojo spretnost in zmožnost za pospešitev zdravnega procesa. A kaj dela Binerth? On, ki se neprenehoma poti, da ne želi ničesar na svetu tako vroče kakor močan parlament, izjavlja, da se more le tedaj res sklicati državni zbor, če se podajo zadostne garancije za njegovo delavnost. Baron Binerth je kakor zdravnik, ki je pripravljen, zdraviti bolnika, če se mu jamči, da okreva in da je izključena vsaka nevarnost.

Čudne pojme ima ministrski predsednik o političnem življenju. Kjer vidi vsako normalno oko pojave nasprotnih interesov in nujen boj, zahteva baron Binerth mir s podpisom in pečatom, sicer se ne igra. Kakšne naj bi bile garancije, ki jih zahteva ekselencia Binerth? Ali naj prisežeta Šusteršič in Udržal spričo gorečih sveč, da ne bosta več obstruirala, dokler je Binerth na čelu kabineta? Ali naj se mu obljubi, da ne bo opozicija nikdar glasovala, kadar bi se zopet zgodilo, da bi mogle njegove stranke ostati v manjšini?

Za tako vladanje, kakršno želi Binerth, ni treba državniskega talenta; če bi bila stvar tako enostavna, bi se lahko prihranile vse ministrske plače, ker bi zadostoval avtomat, ki bi podpisal akte. A prav za svoj nepotreben obstanek zahteva Binerth garancije. Kajti to, kar imenuje zadostne garancije za delavnost parlamenta, ni med vrsti-

cam njegovih misli nič drugega kakor garancije, da se ne vrže njegov kabinet. Prav ta zahteva pa je najmočnejši argument proti Binerthu in najboljši dokaz, da je odstranitev Binerthove vlade v interesu parlamentarizma nujno potrebna. Zakaj slovenski klerikalci in češki agrarci so prizadeli parlamentu veliko škode; največja ovira krepkemu parlamentu in zdravemu parlamentarnemu delovanju pa je danes njegova ekselencia ministrski predsednik baron Binerth. On je danes glavni obstrukcionist s svojimi «garancijami».

Ministrske penzije.

V Avstriji je na vsak način nekaj ugodnega v ministrski službi; tudi če traja le 24 ur, je ekselenci zagotovljena «skromna» penzija. Zakon pravi, da gre ministru, če nima iz drugega naslova pravice do večje pokojnine, letnih 4000 goldinarjev, t. j. 8000 kron penzije. Zadnji čas pa se je izvedelo, da ima Gessman 24.000, Prašek 16.000 kron penzije in ko sta se javno prišla, sta po dolgem obotavljanju povedala, da nista sama, ampak da ima cela vrsta penzioniranih ministrov «iz milosti» podvojeno pokojnino.

To pravzaprav niso malenkosti. Od Taaffovih časov, v zadnjih tridesetih letih od 12. avgusta 1879 se je izmenjalo v Avstriji štirinajst kabinetov; od začetka ustavne dobe je Binerthov kabinet že triindvajseti. Imeli smo sledeče vlade:

Karol Auersperg od 30. decembra 1867 do 24. septembra 1868; grof Taaffe I. dalje do 15. januarja 1870; Ignac Plener dalje do 1. svečana 1870 (petnajst dni!); vitez Hasner dalje do 12. aprila 1870 (71 dni); grof Potocki dalje do 4. svečana 1871; grof Hohenwarth (slovenski poslanec, ki ni znal slovenske besede) dalje do 30. oktobra 1871; Holzgethan dalje do 25. novembra 1871 (25 dni); Auersperg dalje do 15. svečana 1879; Stremayr dalje do 2. avgusta 1879; grof Taaffe II. dalje do 11. novembra 1893; Windischgrätz dalje do 19. junija 1895;

PODLISTEK.

Ko so bele rože vcvetele . . .

Dalje.

Oh! Kako težko se smeje. Pa vendar bi se morala smejati. Vse drugo je neumno. Ah, kaj! V tovarni že zvone. Podvizati se mora, da ne pride prepozno. Kadar so vrata zaprta, ne puste nikogar več notri. V soboto pa bi ji skrajšali zaslužek za ta dan in kaznovali bi jo. Starši bi jo potem ošteli in morda celo topli. Seveda, siromašni so, pa potrebujejo tistih krajcarjev, ki jih prinaša koncem tedna domov.

In če bi prišla prepozno, ga danes gotovo ne bi videla.

Ššš . . .! Proč s to mislijo! Je že zopet tukaj. Saj se ga noče spominjati . . .

Vratar je že držal levo roko na kljuki, v desni je pa vrtel ključ. Bil je zadnji čas, da je prišla. In sedaj hoče biti pametna. To so same otročarije.

Ko je stopala po stopnicah v prvo nadstropje, kjer je delala v veliki dvorani, si je neprenehoma ponavljala:

— On je tvorničarjev sin, ti si navadna delavka.

Konečno so ji ustna kar mehnično šepetala te besede, misli so pa že plavale . . . bogvekam.

On je zopet prišel. To je bila njegova pravica. Morda ga je oče poslal. Morda je pa sam prišel. Komu je to kaj mar? . . . Naposled — bilo bi vendar bolje, da ni prišel. A če hoče biti iskrena, mora priznati, da je na tihem želela, naj pride. Da, še več. Nestrpnost ga je pričakovala.

Kaj pa je na tem, ako ga vidi. To ne škoduje nikomur, ona bo pa vendar srečna.

Vročica jo je obliła po vsem telesu, ko je vstopil. Ni ga videla, a čutila je, da je tukaj. To je že tako. Morda je čudno, a je tako.

Ogledoval je delo drugih delavk. Tako je prišel tudi do njenega mesta. Ozrl se je na predivo, molčé je pokimal in potem jo je pogledal. Ona ni mogla zardeti, ker je bila že vsa v ognju, odkar je vstopil v dvorano. A srce ji je utripalo, kakor bi ji hotelo raznesti prsa. Pogledala ga ni, v očeh jo je nekaj bodlo, kakor s stoterimi iglami, za ušesi jo je žgalo . . .

On je še enkrat pokimal, pa je odšel.

In to je bilo dobro. Da jo je še en trenotek gledal, bi se bila morala zjokati. Kaj bi bil tedaj mislil? . . . Hvala Bogu, da je odšel! A . . . da bi se še vrnil . . .

Morda je v tej neskončni veseljnosti vendar kje kakšen svet, kjer se živa bitja lahko tako ljubijo, kakor jim srce velela.

Lizika ni vedela nič o drugih svetovih. Saj sem že povedal, da je bila priprosta delavka.

Herman je to skoraj pozabil. Taka pozabljivost je pa škodljiva. Na zemlji, med ljudmi, zlasti med ljudmi, ki niso več divjaki, se ne sme pozabiti takih razlik.

Da je bila Lizika lepa? — Eh, tega nihče ne taji! Celó izvanredno lepa je bila. O, tudi priproste delavke so včasih lepe. Ako so tako vzrasle in imajo take oči, take temnosvetle bujne lase, kakor Lizika, je lepota nedvomna, tudi če tiči v obnošeni obleki. In Herman ni bil slep za tako lepoto. Seveda bi ne bil smel pozabiti, da je to lepota navadne delavke.

Ne more se reči, da je bila Lizika neumna. Ako bi tisti zgodovinski mecenji še hodili po deželi . . . kdo ve? A saj sem dejal, da ne hodijo več. Pa Hermanov oče je bil bogat. V njegovi blagajni se ne bi niti poznalo, ako bi bil poslal Liziko v mesto in jo dal izobraziti. Morda bi se bil kdo drugi tega domislil. Herman se ni.

O Liziki ni vedel pravzaprav nič drugega, nego da je jako lepa. In njegova duša je bila mehka, Lizikin čar je neodoljivo uplival nanjo. In tako je prišlo . . .

Takrat, ko so bele rože vcvetele . . .

Čuvstvo se je porodilo v obeh srcih, dvigalo se je, raslo je, napolnjevalo je duši, dušilo je pamet in naenkrat je bilo tako močno, kakor tista burja, ki odkriva strehe in puli drevje iz zemlje.

Dalje priti.

Kielmannsegg dalje do 29. novembra 1895; Badeni dalje do 28. novembra 1897; Gautsch I. dalje do 7. marca 1898; Thun dalje do 2. septembra 1899; Clary do 21. decembra 1899 (81 dni); Wittek do 18. januarja 1900 (28 dni!); Körber do 31. decembra 1904; Gautsch II. do 2. maja 1906; Hohenlohe do 2. junija 1906 (30 dni); Beck do 15. novembra 1908; Bienerth I. do 10. svečana 1909; Bienerth II. dalje doslej.

Izmed članov teh vlad so še živi in dobivajo, odnesno so dobili doslej penzije:

	Od leta	Dobil po Let	Dobil po zak. kron
Zaleski, poljski min. rojak	1893	16	128.000
Guttenberg, žel. minister	1896	13	104.000
Glanz, trg. min.	1897	12	96.000
gr. Latour, nauk	1898	11	88.000
Jendrzejowicz, polj. roj.	1899	10	80.000
Kast, poljedelstvo	1899	10	80.000
Chledowski, poljski rojak	1899	10	80.000
gr. Thun, m. predsednik	1899	10	80.000
Böhm. Bawerk, finanč.	1903	6	48.000
Giovamelli, poljed.	1903	6	48.000
Spens-Boden, justič.	1903	6	48.000
Körber, min. preds.	1904	5	40.000
Weltersheimb, domob.	1904	5	40.000
Kozel, finanč.	1904	5	40.000
kn. Auersperg, poljed.	1904	5	40.000
gr. Buquoy, poljed.	1904	5	40.000
Randa, češ. rojak	1904	5	40.000
Klein, justič.	1908	1	8.000
Beck, min. preds.	1908	1	8.000
Korytowski, finanč.	1908	1	8.000
Marchet, nauk	1908	1	8.000
Fört, trgov.	1908	1	8.000
Latscher, domobr.	1908	1	8.000
Pacak, češ. rojak	1908	1	8.000
Prade, nemš. rojak	1908	1	8.000
Gessmann, delo	1908	1	8.000
Prašek, češ. rojak	1908	1	8.000
Ebenhoch, poljed.	1908	1	8.000
Fiedler, trgovin.	1908	1	8.000
Abrahamovicz, polj. roj.	1909	1/2	4.000
Skupaj			1.220.000 K

Teh 30 ljudi bi bilo torej dobilo doslej milion n dvestodvajset tisoč kron penzije, če bi se jim bila izplačevala le zakonita pokojnina. Toda, ko je Prašek priznal, da dobiva namesto 8000 kron na leto, po milosti 16.000, je obenem povedal, da dobivajo tako pokojnino tudi Prade, Derschatta, Gessmann, Ebenhoch, «Pravo Lidu» pa je izvedelo, da razven Kasta in Jendrzejowicza nihče ne dobiva normalne, temveč vsi zvišane penzije. Spomniti se je tudi treba, da minister, ki je postavljen v disponibiliteto, t. j. cigar ponovni poziv si je cesar pridržal, ne dobiva 8000, temveč 20.000 kron penzije. Po vsem tem se lahko računa, da je omejenim 30 penzionistom doslej izplačanih najmanj dva miliona petstotisoč kron. (Izmed vseh ministrov sta se le Windschgrätz in Baerenreiter odrekla ministrske penzije.)

Če se te številke prav premislijo, mora človek priti do prepričanja, da so ministrske penzije sredstvo za vzgajanje politične korupcije. V bodoči proračunski debati se bo moralo pač natančneje govoriti o ministrskih penzijah.

Iz stranke.

o Socialna demokracija in narodno vprašanje. Naznanili smo že, da ima češka socialno-demokratska stranka na svojem letosnjem zboru, ki bo meseca septembra na Smihovu, tudi narodno vprašanje na dnevnem redu ter da se je posebna konferenca bavila z resolucijo, ki se ukaže v tem vprašanju predložiti zboru. Na konferenci so bile poleg izvrševalnega odbora in poslancev zastopane deželne organizacije, uredništva strankinih časopisov ter politične organizacije, zlasti iz narodno mešanih krajev. Načrt resolucije, ki je bil sprejet, jemlje za narodno avtonomijo načelo osebnosti, torej tisto načelo, ki ga je najdoslednejše zagovarjala jugoslovanska socialna demokracija. Češka stranka namerava poslati resolucijo pred svojim zborom izvrševalnim odborom vseh socialno-demokratskih strank v Avstriji, in kadar dobi njihove odgovore, skliče še enkrat konferenco, da končno redigira resolucijo za kongres. Češki zbor bo torej ne le zelo zanimiv, temveč radi tega vprašanja važen za socialiste v celi državi. Vsekakor se bo moral s predmetom baviti še širši forum, pa je mogoče, da se skluče zopet mednarodni zbor ali pa splošna državna konferenca.

Društvene vesti.

§ Člane in članice veselilnega odbora v Ljubljani, ki so za jutrišnjo priredbo prevzeli ali so določeni za kako mesto, se prosi, da pridejo jutri na prostor že ob 2. uri popoldan. Odbor in reditelji dobe znamke. Odredbam rediteljev se je brezpogojno pokoriti. Vrhovno nadzorstvo imata sodrug Tokan in Kocmur, pregled nad blagajnami pa sodrug Puch Franc in Leh pamer Stefan.

Domače vesti.

— **Kdaj se bo tako pisalo v «Rdečem Praporju»**, kakor je pisal sodrug Hudec v torkovem «Pravo Lidu» — vprašuje «Slovenski Narod». Stvar je sledeča: V nedeljo je bil v «Arbeiter-Zeitung» članek o nemško-nacionalnem pobalinstvu po Nižjem Avstrijskem in tam je bilo tudi rečeno, da bodo nemško-nacionalni izgrede le preprečili tisti proces, ki se je doslej vršil, da se je mnogo Čehov med Nemci polagoma germaniziralo. Članek je zelo razburil sodruga Hudca, ki je v «Pravo Lidu» ostro nastopil proti njemu. To se je pa moglo le zgoditi, ker ni prečital članka «Arbeiterice» do konca, ali pa ne dosti pozorno. Da ga «Slovenski Narod» ni čital, je samoposebi umevno. Pač pa smo ga čitali mi in zato se nam ni treba tako razburjati, kakor bi «Narod» rad. Članek ima namreč sledeči konec:

«Tako je nacionalistična gonja, celo s čisto nacionalnega stališča zločinska blaznost». «Arbeiterzeitung» je torej razlagala, kako bi imeli nacionalisti soditi o svojih rabukah. Svoje stališče pa označuje list tako: «Mi pa vidimo v procesu nacionalnega drgnjenja, ki ga vstvarjajo proletarske selitve, enega mnogih učinkov velikega kapitalističnega preobračanja. Tudi ta problem nas navaža na boj za drugo obliko človeškega družabnega življenja, za družbo, v kateri ne bo več lakota emih in profitarstvo poželenje drugih trgalo ljudi od grude, premetavalo narode, jih premikalo, trgalo, pritiskalo drugega proti drugemu — za družbo, v kateri bodo tudi potovanja in selitve narodov zopet to, kar so bile vedno: organizirane akcije organiziranih narodov, v katerih bo vsak narod skrbel za svoj naraščaj in mu v tesni zvezi z vsemi narodovimi člani oskrboval kruha in dela.»

Če se ima le nekoliko mirne krvi, ni treba mnogo truda, da se spozna velikanska razlika med sliko, ki jo kaže «Arb. Zig.» nacionalistom in med stališčem, ki ga sama zavzema. Njeno mnenje pa gotovo ne more razburjati socialista, stoječega na višjem narodnem, to se pravi vsem narodom pravičnem stališču. S tem seveda nič ne generaliziramo in ne pravimo, da ne morejo včas nastati tudi v socialni demokraciji nasprotna mnenja. Ampak tudi tedaj je velikanska bistvena razlika med socialisti in nacionalisti. Narodnjaki kažejo svoja nasprotja le zato, da se pobijajo in da podpihujejo razburjenje. V socialni demokraciji se izražajo zato, da se pojasni vsak problem od vseh strani in da se kolikor bolj mogoče doseže popolna jasnost in na nje temelju sporazum. Zato bo tudi na letošnjem češkem strankinem zboru razprava o narodnem vprašanju gotovo živahna, nemara celo viharna, vendar se pa prav nič ne bojimo, da bi škodovala enotnosti socialne demokracije, ki je vtemeljena v skupnih, neločljivih potrebah vsega delavstva in je zaradi tega močnejša od vseh nacionalističnih hujskarij.

— **Češčine ne znajo dobro v redakciji «Slov. Naroda»**, pa napadajo češko revijo «Slov. Přeled» zaradi dopisa, ki ga je za zadnjo številko poslal sodr. dr. Dermota, češ, da ni dovolj objektivni in resničen. Podtika se dr. Dermoti, da je pisal, da baron Schwarz baje podpira nemštvo na Kranjskem. Dr. D. je pisal tako-le: In glavno sovrašstvo se je obračalo proti kranjske Sparkasse... in baronu Schwarzu, češ, on najbolj pospešuje nemštvo na Kranjskem. — Glede Hribarja je dr. D. pribil samo dejstvo, ki ga je ljubljanski župan sam moral priznati v svoji polemiki z bar. Schwarzem: da je zahteval Hribar sam, naj se pokliče vojaštvo proti demonstrantom v lanskem septembru. In «Slov. Narod» sedaj odgovarja, da je to klerikalna laž, dasi je to dejstvo župan sam priznal! — Pa to ni pglavitno, kar nas tu interesira. «Slov. Narod» je pograbil samo dve točki iz dopisa dr. D.; vse drugo je zamolčal. To je pikantno! Zamolčal je, kar je v dopisu povedanega o posledicah lanskih septembrskih demonstracij v Ljubljani, ki so za Slovence škodljive prav v vseh ozirih: v jezikovnem, narodnostnem, gospodarskem, kulturnem, — da o političnem niti ne govorimo. Zamolčal je, kar je ondi zapisanega o humbugu, ki ga uganjajo ravno največji narodnjakarji s temi žalostnimi demonstracijami. Zamolčal je očitjanje, da slovenska državnozborna delegacija nima še doslej izdelanega točnega jezikovnega programa, dasi se «bori» za pravice slovenskega jezika že skoro poldrugo generacijo, in da so morali naši uradniki popustiti boj za pravice našega jezika v uradih, ker jih je slovenska delegacija pustila na cedilu. Molče je prezrl tudi očitjanje, da je žalostna kranjska liberalna opozicija, ker se sami njeni prvaki morčujejo iz nje in iz svojega «dela». Vse to bi bil «Slov.

Narod» lahko zaupal svojim čitateljem, če bi mu bilo res za stvar in ne za osebo. — Pa še neka zanimivost je v celi ti zadevi. Dr. D. poroča za imenovani češki mesečnik, odkar ta list izhaja, o slovenskih razmerah. Poroča, kar se zdi njemu važnega, da bi utegnulo zanimati širše slovensko občinstvo o tesnih slovenskih stvareh. Ako hoče resnico pisati — in te se je doslej strogo držal — mora skoro vselej povedati marsikaj bridkega o naših liberalcih in klerikalcih. Našim pryakom iz liberalne in klerikalne stranke to ne more biti všeč; najraje se kažejo slovanskim bratom v čisto drugi, naravnost sijajni podobi, kako se pa vedejo doma, o tem skrbno molčijo. In zdaj pridejo dopisi v «Slov. Přeledu», ki lepo po pravici povedo, kakšni so ti slovenski «ideali» v resnici. Liberalci bi radi imeli, da bi «Slov. Přeled» tolmalčil «objektivnost» tako, da bi poročal o njih same ugodnosti, (o kako redki bi bili potem dopisi s Slovenskega!) molčal bi naj pa o vseh sramotnih dejanjih, ki jih zagrešijo toliko. Omenjamo, da se je pred leti «Slovenec» ravnotako kregal nad dr. Dermoto, češ, njegova poročila v «Slov. Přeledu» niso objektivna, kakor se sedaj «Slov. Narod». In kaj dokazuje to? Da so dopisi s Slovenskega v «Slov. Přeledu» res objektivni...

— **Velik izgred je bil v sredo ponoči v Lazih v Rožni dolini.** Tam se je bila ustanovila sulferajnska šola, ki pa je izgubila pristrešje, ko je kupil Slovenec France Hace hišo, v kateri je imela svoje prostore. To je razburilo nekatere Nemce tako, da so ponoči naskočili Hacetovo trgovino. Po poročilu «Sl. Naroda», ki ga za sedaj ne moremo kontrolirati, so metali v spalnico in prodajalno po 7 kg težke kamne in polena. Tudi so suvali s 7 metrom dolgimi drogovi skozi okna v sobe in prodajalno. Vse nametano kamenje tehta čez 3 stote in polen in rant je toliko, da bi dale blizu do 1 kubnega metra drv. Lopovi so izbili Hacetu 35 oken z okviri vred in vežna vrata, razbili so mu mnogo petroleja in raztresli ter poškovali veliko blaga. Za Haceta, ki je na levi roki malo ranjen, je bila velika nevarnost, da ga ubijejo. Saj je padel pod njegovo posteljo kakor hleb kruha velik, 4 kg težak kamen. Skril se je Hace pod streho in s sekuro v roki čakal, kdaj da vdrejo tolovaji v hišo. Orožniki so aretirali nekoga Vidmarja, ki ga je Hace čisto dobro spoznal.

— Tako je poročilo «Slov. Naroda». Če je resnično, se je seveda izvršilo veliko tolovajstvo, ki je vredno stroge obsodbe. Vendar pa ima stvar še druge stran. Liberalno glasilo naglašja, da se je ustanovila sulferajnska šola v Lazih, «dasi so Lazi na slovenski zemlji» in pravi, da so jo ustanovili «privandrani Kočevci». Po «Narodovih» nazorih torej ne bi imeli «privandrani» ljudje nobenih narodnih pravic. «Narod» menda niti ne sluti, kakšno klofuto daje svojim lastnim nazorom. Če je prav, da ne smejo imeti «privandranca» na Slovenskem nobene svoje šole, je tudi prav, da je ne smejo imeti «privandranca» na Nižjem Avstrijskem. Kaj pa je potem s češkimi šolami? Po «Narodovem» evangeliju imajo torej nemško-nacionalni pobalini prav, če napadajo Čehe «na nemški zemlji». Tu, cenjeni «Narod», bi bilo treba nekoliko več tiste doslednosti, ki jo tako rad pridigaš drugim. — Naše mnenje je seveda drugačno. Kjer žive Slovenci, Čehi, Hrvatje, pa tudi če so «privandrani», imajo po naših nazorih pravico do slovenskih, hrvatskih šol. Ampak če hočemo biti dosledni, moramo že priznati enako pravico tudi Nemcem. Nič ne pomaga. Na vseznaj se nam pa tudi zdi, da nam ne more nemška šola za Nemce med Slovenci nikdar toliko škodovati kolikor pomanjkanje slovenskih šol za slovenske otroke, zlasti v krajih, kjer ni ljudstvo izključno slovensko. Pa naj «Narod» dokaže, da ni res.

— **Avstrijskega «katoliškega shoda»** letos ne bo, ker se kujajo slovenski in češki klerikalci. Zbrali se bodo torej samo nemški «katoličani» menda meseca novembra, če se do tistega časa še ne pobotajo.

Jutri na Glince! Vič—Glince—Rožna dolina je ena najtrdnjših naših postojank v ljubljanski okolici. Vič-glinsko—rožnodolsko delavstvo je še vedno trdno ob naši strani, kadar je veljalo izvojevati kak boj; zato je dolžnost vsakega sodruga, da pohiti jutri na Glince ter tako pokaže, da razume «Svoji k svojim!» Kdor bi na noben način ne mogel priti, naj vzame vsaj eno ali več vstopnic, da tako pomore dobri stvari, zakaj troški so ogromni. Jutri torej vsi na Glince!

— **«Osební zaup.»** S prošnjo, da objavimo, smo dobili sledeče vrstice: «I. podporna posojilnica» s priimkom «Osební zaup» naj bode poseben denarni zavod za uboge, nepremožne in nepreskrbljene, sploh pa za vse tiste, ki ne morejo za kako posojilo dobiti takih porokov, kakor se zahtevajo navadno povsod drugod. Namen te dobredelne, popolno neytralne družbe je: dajati mala posojila od 2 K počeni do 200 K — obresti 1 vin. od 2 K na mesec — in podpirati uboge v sili. Kdor ima zadosti denarja in nikdar kakega posojila ne potrebuje, se vseeno prosi, naj pristopi tej družbi in podpira njo, ki hoče v današnjih, težkih življenjskih okoliščinah ne le ubogim, ampak tudi neubogim olajševati, oziroma omogočiti dobavo v pospeševanje pridobitka, v izboljšanje gospodarstva prepotrebnega denarja. Predlagani pristopa se sprejemajo Pred skofljo his. stev. 21.

prilije desno, in sicer do 31. avgusta t. l., vsak delavnik od 10. ure dopoldne do 8. ure zvečer. Tu leže tudi pravila vsakemu v pregled. Vsi tukaj zapisani se potem povabijo k se enkratnemu shodu, pri katerem se izmed navzočih izvoli prvo vodstvo... Na željo predlagatelja objavljamo ta poziv, prepuščamo pa popolnoma čitateljem, da si napravijo sodbo o namenu, ki se nam zdi skrajno utopističen. Predlagatelj gosp. Strgar, je imel že cel kup projektov, od katerih se pa ne eden ni izvršil, ker so bili vsi neizvedljivi.

— **Vlak je povezil** na koflaški železnici blizu Gradca 16 letnega čvrstega dečka. Po zunanosti mrliča soditi, mora biti kak obrtni učencec, ki se je sam vlegel pod vlak.

— **Brata zaklal.** V ponedeljek je 25 letni Franc Pistožnik, posestnikov sin iz Šmartna v Tuhinjski dolini, cel dan popival, prišel domov pijan in hotel zadaviti svojega očeta. Ko je mlajši brat Janez to videl, je zgrabil nož in sunil napadalca štirikrat v trebuh. Rane so smrtne in bo Franc bržkone umrl.

— **Nesreča.** Pri prekrivanju strehe je padel 30 letni gostač Janez Kopitar iz Mengša tako nesrečno s strehe, da je obležal na mestu mrtev.

— **Solnčarica.** Na Druljevki pri Kranju je padla neka žena od solnčarice in je umrla.

— **Nesreča pri delu.** V parni opekarni v Srednjih Gameljnih je zgrabil jermen deklico Franciško Koderman, jo zavrtel trikrat okrog strojev, pri čemur jo je popolnoma raztrgalo.

— **Samomor starca.** V ponedeljek se je obesil na travniku poleg drž. kolodvora na Opčinah pri Trstu 65 letni Jak. Ključar. Vzrok neznan.

— **Bogata beračica.** V soboto zvečer ob 10. je bila na trgu pred kolodvorom južne železnice v Trstu aretirana beračica, ki je prosila miloščino. Odvedli so jo na policijski komisariat. Našli so pri njej nič manj nego 17.000 K. Na vprašanje, kje da je dobila toliko denarja, je odgovorila, da ga je podedovala po svojem pok. soprogu. Dokler se stvar ne pojasni, jo obdrže v zaporu.

— **Jamski muzej** se ustanovi v Postojni v najkrajšem času.

— **Nesreča.** V soboto ob pol 3. zjutraj je v Kolodvorski ulici št. 27 padel delovodja pri tvrdki Seravalli, Dominik Venturini s podstrešnih stopnic ter pri padcu zadel z desno nogo v kuhinjsko okno poleg stopnic. Na nogi se je tako obrezal, da je vsled krvotoka obležal nezavesten in so sploh mislili, da je že mrtev. Šele, ko so ga prepeljali z resilnim vozom v deželno bolnišnico, mu je bilo mogoče ustaviti kri. — Pri neki novi stavbi v Priatovi blizu Ptuja se je zrušil oder z zidarji in stražniki. Dva sta težko, trije lahko ranjeni, drugi so srečno ušli s samim strahom.

— **Nesreča z motorjem.** V petek popoldan je srečal neki voznik iz Podcerkve, ki je iz Rakca senovozil, na cesti med Bloškopolico in Ložem pri znamenju v ovinku, z motorjem vozečega komisarja finančne straže iz Postojne. Konji so se prestrašili in skočili v stran, da se je voz zvrnil. Pri tem je voznik tako nesrečno skočil ali padel z voza, da si je zlomil tulnik in na mestu mrtev obležal.

— **Novosti v brzojavnem prometu.** S 1. julijem t. l. je stopilo v brzojavnem prometu precej važnih novosti v veljavo; omenjamo v kratkih besedah najvažnejše. V besedilo brzojavk, ki se odpošiljajo v kakem občevalnem jeziku, se smejo odselej poleg dosedaj dovoljenih okrajev (trgovinske znamke, znaki mednarodne signalne knjige i. t. d.) privzeti tudi dogovorjeni naslovi in borzni kurzi, ne da bi se brzojavko smatralo za šifrirano. Določila o rabi dogovorjenega jezika (šifre) v brzojavnem besedilu so se izpolnila v tem, da morajo obstajati besede, bodisi resnične ali umetno sestavljene, iz zlogov, ki se izgovarjajo v kakem navadnem jeziku, in sicer v nemškem, angleškem, francoskem, holandskem, italijanskem, portugalskem vi latinskem. Črte z akcentom, kakor ä, á, é, ñ, ô, ù, ne smejo biti v takih brzojavkah. Besedilo brzojavk v dogovorjenem jeziku ali šifrah sme obstajati iz arabskih števil, iz posameznih črk ali zlogov, vendar se pa črke in številke v eni in isti skupini ne smejo rabiti. Novovpeljan za dostavljanje ponoči je «nuit» pred naslovom, zaradi katerega se mora brzojavka takoj dostaviti. Pri brzojavkah v dogovorjenem jeziku se šteje vsak posamezen znak in tudi vsako ločilo, apostrof in vezaj kot posamezna beseda in je torej za vsak znak plačati pristojbino.

„LJUDSKI PRATER“

bo v nedeljo, dne 22. avgusta 1909
ob 4. uri popoldan pri Jelačinu
:: (Traun) na Glincah. ::
22. avgusta 1909 vsi na Glinca!!

Zadnje vesti.

Novi davki.

Dunaj, 20. avgusta. Včeraj je imel ministrski svet sejo dopoldne in popoldne ter se je posvetoval o izpremembi finančnega načrta. Ministrski predsednik baron Bienerth je pravil, da po mnenju merodajnih voditeljev strank ni upati,

da bi državni zbor sprejel v zadnjem zasedanju predložene davčne načrte v sedanji obliki, ker so težave radi nameravanega zvišanja pivnega d a v k a. (Samo tega?? Op. ur.) Tudi drugi ministri so povdarjali da bo splošen odpor proti zvišanju davka na pivo. Finančni minister Bilinski pa je izjavljal, da dosedaj ni mogoče opustiti zvišanje pivnega davka in da bodo velike težave za nadomestilo z drugimi dohodki, če bi se moral opustiti ta davek. Doslej ni imelo posvetovanje pozitivnega uspeha, poroča se pa, da se misli na vpeljavo davka na vžigalice, odnosno na monopol ter na zvišanje pristojbin. (Na reformo direktnih davkov se kapitalistični ministri seveda ne upajo misliti. Morda pa predloži vlada Bienerth-Bilinski še davek na dihanje, gledanje in poslušanje. Tudi čitanje in pisanje še ni obdačeno. Zlasti pa bo treba opozoriti Bilinskega, da bi se dal vpeljati davek na delo. Bilinski je sicer zenialen finančnik, ampak na vse ne more misliti niti največji modrijan, torej ga vdanu opozarjamo na te krasne prilike, da se iztlači iz delavskega ljudstva zadnja kapljica krvi, ne da bi se zadeli preblagorodni kapitalisti. Ur.)

Politični položaj.

Dunaj, 20. avgusta. Danes je imel ožji ministrski odbor, ki se je včeraj sestavil, sejo in se posvetoval o sklicanju češkega deželnege zbora in o dnevnem redu, ki naj bi se mu predložil, če se skliče. Izražalo se je mnenje, da naj bi se sklicala na Dunaj konferenca poslancev iz vseh strank, ki so zastopane v češkem deželnem zboru. Na tej konferenci naj bi se poizkusalo doseči spravo med Čehi in Nemci. Vlada bi izdelala načrt, ki naj bi omogočil pred vsem, da se konstituira češki deželni odbor. Število deželnih odbornikov, ki znaša sedaj 8, bi se imelo zvišati na 10; od novih odbornikov bi bil eden Čeh, drugi Nемеc. Deželni uradniki bi se imeli nastavljanje po narodnem ključu. Če se to posreči, bi se predložili češkemu deželnemu zboru tudi načrti o jezikovni rabi pri avtonomnih uradih in o razdelitvi okrožij.

Tekom septembra misli vlada razpravljati posebej s Čehi in z Nemci.

Spanija in Maroko.

Melila, 20. avgusta. General Marina hoče prisiliti Kabile, da se bodo morali bojevati z dvema frontama. Večino vojakov je poslal v Mazor, da napadajo Gurugu, postojanko Kabilov. Po morju se je odpeljalo 800 mož, da napadajo Kabile zadaj. Generalu Marini odpošljejo še eno divizijo na pomoč.

V Tezu je sultan Mulej Hafid grozovito kaznoval vjete privržence Rogi Buhamarjeve, ki je tudi vjet. Jetnike so navezali na mule in jih prepeljali v Fez. Gledalci so pljuvali vanje. Ko so jih pripeljali v sultanovo palačo, je ukazal jetnike grozno kaznovati. Enemu so s kladvom razbili čeljust, drugemu iztrgali oči, tretjemu so izrezali kožo z rok, odrte roke drgnili s soljo in jih vtaknili v rokovice!

Krečansko vprašanje.

Carigrad, 19. avgusta. Turški poslanik v Atenah je naznanil, da je prosila grška vlada, naj se ji da nekaj dni časa, da odgovori na zadnjo turško noto. Ministrski svet je sklenil, da ustreže grški želji.

Atene, 19. avgusta. Ministrski predsednik Rallis je izročil turškemu poslaniku grški odgovor na zadnjo turško noto. Sočasno je minister za zunanje zadeve izročil enako noto zastopnikom varstvenih oblasti.

Pariz, 19. avgusta. Egiptovski kedive (podkralj) je prekinil svoje običajno letovanje v zdravilišču Divonne les Bains zaradi grško-turških dogodkov ter je odpotoval v Carigrad.

Solun 19. avgusta. Grki so poskušali razdreti podmorske mine pri Karabukunu ob vходу v solunsko luko, pa so aretirani.

Carigrad, 19. avgusta. Ministru za zunanje zadeve se je izročila skupna nota, v kateri se baje naglašja, da se tiče krečansko vprašanje varstvenih sil in da zato turška vlada ne sme mesati Grške v celo reč.

Carigrad, 20. avgusta. Grška vlada je izročila turški svoj odgovor, v katerem izraža obžalovanje, da se pritožuje Turčija po prvem odgovoru, ki ga je dobila od grške vlade, radi Grkov v Rumeliji in na Kreti. Grška obžaluje gibanje, ki decimira in vgonablja razne narode, ampak odkar je na Turškem novi red, se je Grška trudila, da bi olajšala Turčiji nalogo. Kar se tiče Krete, je Turčija prej že ponovno priznala, da je Grška pravilno ravnala; vendar izjavlja Grška vnovič, da bo ravnala popolnoma v zmislu sklepov varstvenih sil in da ne bo podpihovala nobenega gibanja na otoku.

Bienerth v avdienci. 19. avgusta. V nedeljo zjutraj pride semkaj ministrski predsednik baron Bienerth v spremstvu ministerialnega tajnika grofa Attemsa. Cesar sprejme barona Bienertha v posebni avdienci ob 11. dopoldne. Avdienca velja političnemu položaju.

Fran Josip in Nikolaj. Dunaj, 20. avgusta. Vest, da se tekom letošnjega leta sestane car Nikolaj s cesarjem Fran Josipom se potrjuje, a kraj sestanka še ni določen.

Čehi in Nemci. Jablonec, 20. avgusta. Tukaj so bile velike rabuke med Nemci in Čehi; orožništvo se je pomnožilo.

Novi davki. Dunaj, 20. avgusta. Vlada namerava predlagati vpeljavo davka na petrolej, zvišanje tobačnih cen in borzni davek, proti kateremu se kaže na borzi močna opozicija.

Profesor Gumplovicz mrtev. Gradec, 20. avgusta. Glasoviti pravnik, profesor dr. Ludvik Gumplovicz in njegova žena sta si včeraj prostovoljno vzela življenja radi mučnih, neozdravljivih boleznih. Zastrupila sta se s ciankalijem. Profesor Gumplovicz je imel že dve leti raka na jeziku, kar ga je zadnji čas že tako mučilo, da večasi sploh ni mogel govoriti; njegova žena je oslabela in vid ji je tako opešal, da se je bala popolne slepote. Profesor Gumplovicz je bil 71, njegova žena 69 let stara. Profesor Gumplovicz ni bil le jurist, temveč se je mnogo bavil s sociologijo. Med drugim je napisal sledeča dela: «Pravna država in socializem», «Temeljni obrisi sociologije», «Sociološka državna ideja», «Zgodovina državnih teorij».

Srbaka zastava na Hrvatskem. Zagreb, 20. avgusta. Na cesarjev rojstni dan so bile na pravoslavni cerkvi v Dvoru in Glini razobešene srbske zastave. Okrajna oblast je dala te zastave s silo odstraniti.

Železniška nesreča. Budimpešta, 20. avgusta. Na postaji Biczke je skočila lokomotiva z 8 vozovi s tira. Ena oseba je bila ubita, več pa težko ranjenih.

London, 20. avgusta. Radi praznika odgovori turška vlada šele v soboto na grško noto, ki je taka, da se razblineje vse govornice o vojni.

Rudarska stavka v Belgiji. Bruselj, 20. avgusta. Zveza belgijskih rudarskih podjetnikov objavlja izjavo, da odklanja osemurni delavnik brez preklica. Zelo verjetno je, da pride vsled tega do velike stavke v rudnikih.

Hrvatska zastava. Osijek, 19. avgusta. Iz Mitrovice se naznanja, da se je tam zamazala hrvatska zastava, ki je bila razobešena ob priliki cesarjevega rojstnega dne. Na sumu imajo omdetne Srbe. Policija preiskuje stvar. To je zelo sumljiva reč. Pa ne, da bi bil Rauchov stolček že tako omajan, da ne zadostuje več «veleizdajniški proces», ampak da ga je treba podpirati z novo lumparijo? Op. ur.)

Mladinska stavka. V okolici sv. Križa pri Ljubljani se goji hmelj in za nabiranje rabijo mlade ljudi, večinoma dijake na počitnicah, ki dobé po 16 vinarjev za nabrano vedro. Na Janeževem posestvu pa je hišnik, ki je obenem delovodja, vsako posodo, ki ni bila zvrhana, stal za polovico, ker je nabiralce tako razkačilo, da so ustavili delo in zahtevajo zagotovilo, da se jim zaslužek ne bo trgal ter zvišanje plače na 22 vinarjev. Stalni delavci, ki dobivajo po 2 K. na dan, zahtevajo po 3 K. Natančneje poročamo v prihodnji številki.

Obešil se je hlapec nekoga izvoščka, po imenu Kocmur. Pri sebi je imel svetinjico in paternošter. Kaj bo dejal «Slovenec», ki pravi, da «le krščanstvo daje pravo veselje do življenja in pa vztrajnost, da lahko prenašamo udarce usode, v nadi na večno blaženstvo pri očetu Luči?»

Naznanilo.

V Istri se je ustanovila s sedežem v Parenzu (Poreč) vpisana zadruga z o. j. pod imenom „Enopolio Istriano“, katere delokrog obsega celo deželo in katere namen je prodavati direktno vino producirano od svojih članov.

V to svrhu se iščejo spretni zastopniki in posestaiki zalog in krčem, ki bi želeli prevzeti prodajo v različnih središčih konsuma.

„Enopolio“ se bavi tudi s razprodajo namiznega grozdja.

Pridelek 180.000 hektolitrov belega, rdečega, finega in namiznega vina. Pogoji po sporazumu.

Resne ponudbe s referencami naj se pošljejo na „Enopolio Istriano“ v Parenzo.

:: Našim rodbinam priporočamo ::
Kolinsko cikorijo!

Restavracija 'International'

v Ljubljani, ob Resljevi cesti št. 22
v bližini južnega kolodvora se priporoča.
Točijo se pristna vina iz dobro znane
kleti gosp. Dolničarja v Šmartnem pri
Savi in izborno sveže pivo.

— Gorka in mrzla jedila. —
Na raspolago je lep sončnat vrt in salon.
— Kegljišče. —

Postrežba točna. Cene zmerne.
Na obilen poset vabi **Marija Petrič**
21-2 restavratorka.

Cenik/ zastoj in
poštvrino prosto!

Pozor!

Kdor želi imeti dobro
uro, naj jo zahteva z
znamko «Union», ker te
ure so najbolj trpežne in
natančne. Dobe se pri:

Fr. Čudnu
urarju in trgovcu
v Ljubljani
delničar in zastopnik
švicarskih tovarn
«Union» v Bielu in
Genovi. 40-22

Modna trgovina. P. MAGDIČ

Ljubljana
nasproti glavni pošti

priporoča: 35-17

vse modne in'nakitne predmete, potrebščine
za krojače in šivilje, damsko perilo, bluže,
hišne halje, spodnja krila, narodne vezenine,
:: zastavo, trakove in znake. ::

Klobuke za dame in deklice.

Potrebščine za modistinje.

Popravljanje damskih klobukov.

Posebni oddelek : za gospode :

Vse vrste klobukov za gospode in otroke,
tkano barvasto in belo perilo, kravate, ro-
kavice in vse športne in toaletne predmete.

Globoko izpod cene

prodajam zaradi pomanjkanja prostora ravno doše spomladne in letne obleke, površnike, dežne
plašče za gospode in dečke. Najmodernejša konfekcijska za dame in deklice.

Konfekcijska trgovina **A. Lukič** v Ljubljani Pred škofijo šte. 19.

Ustanovljena 1847.

52-29

Ustanovljena 1847.

Čovarna pohištva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7 :: LJUBLJANA :: Turjaški trg št. 7

Največja zaloga pohištva za spalne in jedilne sobe, salone in go-
sposke sobe. Preproge, zastorji, modroci na zmeti, žimnati modroci, otroški vozički i. t. d.
Najnižje cene. Najsolidnejše blago.

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško
in žensko blago pri 52-40

sv. Cirilu in Metodu Ljubljana, SINGERJEVE ULICE 1.

BLUZE v teški svili, volni in
drugim modnim blagu,
v krasnih modelih, naj-
novejša modna krila, ko-
stume, dežne plašče, otročje oblekce, krstno opravo,
prepdasnike, vsevrstno perilo in druga oblačila. Naj-
finejše otročje kapice, klobučke, plaščke, parške modroce,
nogavice, rokavice, jopice in druge pletanine. — Fine
zavratnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo pe-
rilo za gospode priporoča največja narodna konfekcijska

M. Krištofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene
radi male režije brez konkurence. 52-43

Podniki v Ameriko
Najboljše kotilo dobro, po ceni
in nesljivo potovati naj se obrne
na **Simona Hmetela**
v Ljubljani Kolodvorska ulica 11
Kotlovski Pijavciča doma na Kolodvoru

Kavarna 'Unione' v Trstu

ulica Caserma in Torre Blanca
se priporoča.

Svoji k svojim! Lud. Černe

zlatar in trgovec z urami
ter zapriseženi sodnijski cenilec
Ljubljana, Wolfove ulice 3.
Izborna zaloga briljantnega blaga,
zlatnine, srebrnine in raznih ur.
Častna delavnica
za popravila in nova dela,
Cene najnižje. Solidna postrežba.

Telefon št. 177 52-2.

L. Tomažič

zaloga piva
v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

zagrebško in : češko pivo :

Telefon št. 177

Največja zaloga, najboljša in najcenejša tvrdka za
naročevanje osir. nakupovanje!

Čopičev za pleskarje, sobne slikarje, sidarje, mizarje.
Lakov, pristnih angleških za vozove.
Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/2, 1/4, 1/8
in 1 kg. 104-72
Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in naj-
lepše mazilo za trde in mehke pode.
Voščila, štedilnoga, brezbarvnega in barvnega za
pode; najcenejše in najboljše.
Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.
Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.
Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Madžoba za usnja.
Oljnatih barv, priznani najboljsh.
Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.
Firnoža, priprajenega iz lanenega olja, kranjskega.
Steklarskega kleja, pristnega, zajam. Jeno trpežnega.
Glpea, alabasterskega in stukaturnega.
Karbolitnaja, najboljšega.
Fasadnih barv za apno.
Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudinskih.
Kleja za mizarje in sobne slikarje.
Vzorov za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno 1. 1882. **Adolf Hauptmann v Ljubljani** Ustanovljeno 1. 1882.
I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnožev, lakov in steklarskega kleja.